

ИЗДАТЕЛЬСКИЙ
КООПЕРАТИВ

АРХИВ



ТЕЈМУР ЕЛЧИН

БАЊАР

АДЛАР

УШАТЛАР

1966
260

ТЕЈМУР ЕЛЧИН

8
EPI

**БАҲАР,
АДЛАР,
УШАГЛАР**

79547

М. Ф. Ахундов адына
Азәрбајҹан Республика
КЫТАБХАНАСЫ

АЗӘРБАЈҶАН
ДӨВЛӘТ
НӘШРИЯТЫ
Бакы—1966

Рессамы Н. АХУНДОВ

**ШЕ'РЛӘР,
НӘҒМӘЛӘР**

**МӘКТӘБ ҖАШЫ ЧАТМАМИШ ВӘ КИЧИК ҖАШЛИ
УШАГЛАР ҮЧҮН**

Теймур Эдчик
(Алиев Теймур Сулейман оглы)

ВЕСНА, ИМЕНА, ДЕТИ

(на азербайджанском языке)

Редактору *Илјас Тапиҗе*. Бәди редактору *Ј. Агајев*. Техники редактору
М. Балакишијев. Корректорлары *А. Балајев*, *Б. Зейналова*

Ягылмага верилдиш 21/ХП-1965-чи ил. Чана имзаланмыш 17/ИИ-1966-чы ил. Кагыз форматы 70/90^{1/2} см. Фи-
зика чан в-рәги 7. Шәрти ч. в. 8,19. Учот нәшр. нәрәги 3,6. Сифарыш № 995. Тиражи 10.000. Гыймәти
20 гэл.

Азербайжан Дөвләт Нәшријаты, Баки, Гүсү һачијев күчәси, № 4.

Азербайжан ССР Нәшрләр Совети янында Матбуат Комитәсинин 26 Баки комиссары адына матбәәси,
Әли Бајрамов күчәси, № 3.





КЭЛ, БАҢАР

Көзэл баһар,
Көзэл баһар!
Бағчамыза
Тез кэл, баһар.
 Чәтир-чәтир
 Күлләр кәтир.
 Отаглара
 Долсун әтир.
Сәнсэн әзиз,
Шән нәғмәмиз.
Көзләҗирик
Јолуну биз.
 Көзэл баһар,
 Тез кэл, баһар,
 Бағчамызда
 Динчөл, баһар!

ДИН, ДАН

Сәһәр мәни
 оҗат сән,
 саат, сән!

Дин, дан,
Дин, дан,
Дин, дан.

Бах, сән јатма,
 оҗат гал,
 оху, чал.

Дин, дан,
Дин, дан,
Дин, дан.

Мән бәрк јатсам
 зәнки вур,
 сөјлә: дур.

Дин, дан,
Дин, дан,
Дин, дан.

ГЫШ НӘҒМӘСИ

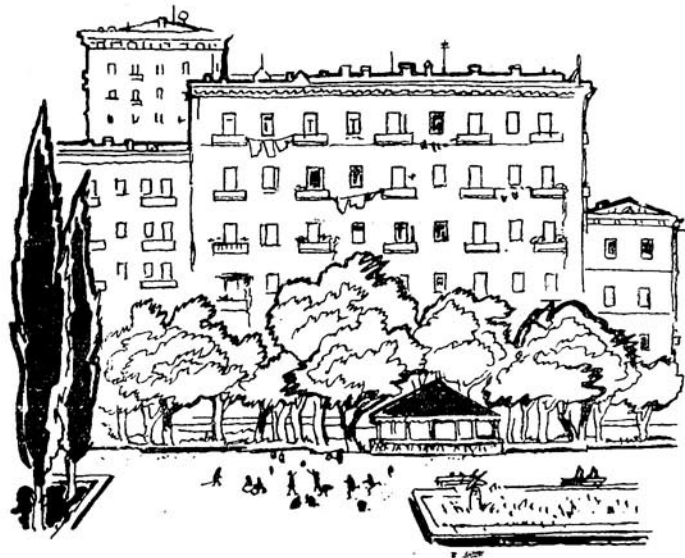
Ғарда галдын,
Күнәш, сән?
Үшүјүрәм
Ахы мән!
Сәнсиз донду,
Үшүдү јер,
Бизә исти вер!

БИП-БИПИН НЭГМЭСИ

Учду көжлэрэ
Бизим пейкимиз
Сөжлэди јерэ:
— Јол кедрир биз.
Бип-бип, бип-бип,
Көжлэр мин рэнкдир,
Бурда улдузлар
Көр нэ гәшәнкдир.

Күнәшдән, Ајдан
Салам вар сизэ,
Нәгмә дејирәм
Ушаглар, сизэ.
Бип-бип, бип-бип,
Дәриндир көжлэр,
Бурда һәр улдуз
Мин нағыл сөжлэр.

Учурам Марса,
Далымча бахын,
Улдузлар мәнэ
Јахындыр, јахын.
Бип-бип, бип-бип,
Көжлэјин бир аз,
Көрүшәрик биз,
Дарыхмаг олмаз.



БИЗИМ ҺӘЈӘТ

Бизим һәјәтдә
Јүз ушаг вар,
Бир-бирини
Чох сеvir онлар.
Бөјүк мејдандыр
Бизим һәјәт.
Гајнар газандыр
Бизим һәјәт.

Бах, бах, нэ көзэлдир
Бизим һәјәт.
Кәл, бах, нэ көзэлдир
Бизим һәјәт!

Уча евләри
Нә көјчәкдир
Онун дөрд јаны
Күл-чичәкдир.
Көмкөј дәннзидир
Бизим һәјәт.
Һәр вахт тәмиздир
Бизим һәјәт.
Бах, бах, нэ көзэлдир
Бизим һәјәт.
Кәл, бах, нэ көзэлдир
Бизим һәјәт!

Дәрсдән, бағчадан
Кәләндә биз,
Күлүр, ојнајыр
Һәјәтимиз.
Гошур нәғмәләр
Бизим һәјәт.
Һәр күн, һәр сәһәр
Бизим һәјәт.
Бах, бах, нэ көзэлдир
Бизим һәјәт.
Кәл, бах, нэ көзэлдир
Бизим һәјәт!



ТӘНБӘЛ

Доғду күнәш
Сәһәр-сәһәр,
Ишә чыхды
Бүтүн шәһәр.
Дирсәкләниб
Галхды тәнбәл,
Бахды тәнбәл-тәнбәл.

Деди: «Мәнә
Чөрәк верин,
Ахы ачам,
Јемәк верин».
Једи, јатды,
Јатды, једи.
Јенә јатды тәнбәл.

«Милчәкләри
Говун, јатым,
Јухум кәлир,
Гојун јатым».
Дәрс, иши
Атды тәнбәл.
Јатды тәнбәл-тәнбәл.

Гушлар кәлиб
Димдикләди,
Ушағлар бәрк
Чимдикләди.
Ојанмады,
Јатды тәнбәл,
Ишләр олду әнкәл.



МЭН КИМЭМ?

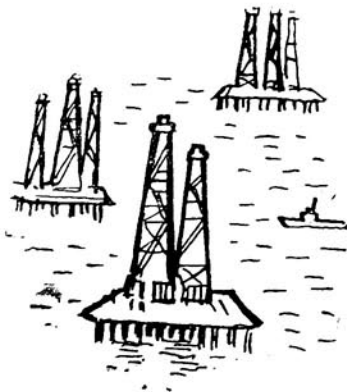
(Ојун-нәғмә)

Билирсиниз, мән кимәм?
Балача бир һәкимәм.
Трубкамы гулағыма,
Бах, беләчә тахарам;
Хәстәләрә, бах, беләчә,
Бах, беләчә бахарам.

Мән балача бағбанам,
Сиз таныјан бағданам.
Ағачлары чәркә-чәркә,
Бах, беләчә әкәрәм;
Сујуну мән, бах, беләчә,
Бах, беләчә төкәрәм.



Билирсиниз нәчијәм?
Мән Хәзәрдә нефтчијәм.
Гара нефти көј сулардан,
Бах, беләчә чәкәрәм;
Кәмиңләрә, бах беләчә,
Бах, беләчә төкәрәм.



Јахшы бир дәрзијәм мән,
Һәр иш кәлир әлимдән.
Ушағларың палтарыны
Бах, беләчә, тикәрәм;
Үтүсүнү, бах, беләчә
Бах, беләчә чәкәрәм.

Билин, мән дә харратам,
Өјрәдиб мәни атам.
Тахталары бир-биринә
Бах, беләчә вурарам;
Евләри мән, бах, беләчә
Бах, беләчә гуарарам.

Чохдур мәним һөрмәтим,
Машинистдир сәнәтим.
Гатарымы ахшам, сәһәр,
Бах, беләчә сүрәрәм;
Јол үстүндә дуран олса
Учадан фит верәрәм.

Биз алтыча гардашыг,
Һәм дә достуг, јолдашыг,
Охујуруг бах, беләчә,
Ишләмәји севирик,
Тәнбәлләрә гошулмуруг,
Биз әмәји севирик.

СЭРЧЭЧИК

Јувадан чыхыб
Бала сэрчэчик,
Бахды этрафа,
Елэди чик-чик.

Севиндијиндэн
Ичини чэкди,
Нәји көрдүсә,
Деди гәшәнкди.

Кaһ саға ашды,
Кaһ сола ашды;
Күнәшә бахды,
Көзү гамашды.

Башыны әјди,
Көрәндә јери
Горхду гушчуғаз,
Чәкилди кери.

— Анам да кәлмир.
Кедиб бајагдан.
Су кәтирәчәк
Мәнә булагдан.

Дөзә билмәди,
Дарыхды јаман;
Сэрчэчик јенә
Чыхды јувадан.

Ганадларына
Тохунду күләк,
Елә бил деди:
—Тез ол, уч көрәк!

Үрәкләнди гуш,
һаваја галхды;
Һәсрәтлә дөнүб
Јуваја бахды.

Өз нәғмәсини
Охуду чик-чик,
Су ахтармаға
Кетди сэрчэчик.



ЈАШАРЫН БЫҒЫ

Киши олмаға
Тэләсир Јашар.
Ғәлә кичикдир
Алты јашы вар.

Бығлары олсун
Кишинин кәрәк!
Онунки јохдур,
Бәс нә еләсин,
Сиз дејин көрәк?!

Кедиб күзкүдә
Бахыр бығына:
—Бығы ки, јохдур!
Көј мүрәккәби
Јахыр бығына:
—Вај, вај, нә чөхдур!

Севинир Јашар:
Киши олубдур.
Көрәнләр дејир:
— Пишик олубдур.



ИЛЛӘР КЕЧИР, ЈАШАР СӘНӘТ СЕЧИР

Кичик Јашар
Һәр күн тездән ојаныр,
Сәрһәдд гурур,
Кешијиндә дајаныр.

Каһ атылыр
Әлиндәки автомат,
Каһ кишнәјир
Алтындакы көһлән ат.

Сәрһәдчидир,
Јашым папағ башында;
Сәрһәдчидир,
Јашар дүз беш јашында.



Нечә күндүр
Машын сүрүр: ду-ду-ду,
Јәгин ки, бу
Лап тәзәчә арзудур?!
Машынында
Кечир узаг јоллары,
Говур гачан
Ағачлары, коллары.
Бизим шофер
Јахшы сүрүр машыны,
Битирмәјиб
Һәлә алты јашыны.
Јенә нәдир
Сәс-күј гопуб һәјәтдә?
Елә бил ки,
Арылардыр — сәбәтдә.



— Гапыја вур!
— Вурмадын бу топу да!
— Нечә вурум,
Јашар дуруб гапыда?!
Гапычынын
Чәми једди јашы вар,
Бу күн онун
Һәјәтдә чох иши вар!

— Бәс о нәдир
Чарпајыдан асдығы?
— Јумруглајыр
Сәһәр, ахшам јастығы.
Нечә күндүр
Бокса салыб мејлини,
Әлчәкләрдән
Чыхармыр һеч элини.

— Ата, ата!
Хәбәрин вар хәбәрдән?
Бизим Јашар
Ше'р јазыр сәһәрдән.
Хәстә кими
Нә чај ичир, нә јејир...
— Оху көрүм, нә дејир?
— «Хәзәр, Хәзәр
Мәним доғма дәнизим,
Суларыны
Чох сеvirәм, эзизим!»
— Ата, ата!
Јашар сөкүб сааты...



— Ата, ата!
Көрүрсэн бу харраты?!

Сэнэт сечир,
Көмөк един Јашара,
Бир иш тапсын,
Јохса галар авара!

МЭН ДЭ! МЭН ДЭ!

— Биз кедирик
Сөһөр кәндә!
— Мән дә! Мән дә!
— Јох кетмирик
Даһа кәндә!
— Мән дә! Мән дә!

— Јенә нә вар,
Башламысан?!
Көзләрини
Јашламысан?
Биздән бир сөз
Ешидәндә,
Зарыјырсан:
«Мән дә! Мән дә!»

— Ағача чыхаг!
— Мән дә, мән дә!
— Армуду јығаг!
— Мән дә, мән дә!
— Армуд кал имиш!
— Мән дә, мән дә!

КӘЛ БАРЫШАГ

Нижә мөндөн гачырсан,
Балача Мәстап?
Һеч ағыллы пишик дә
Күсәрми достдан?
Бығларыны чәкмәрәм,
Ағрыдар јери.
Кәл, Мәстаным, барышаг,
Чәкилмә кери.

Тапмача

Кәлди гојун сүрүсү
Көј үзүнү бүрүсүн.

(булудлар)



ҮЧ АЛЧА

Жырғалана-жырғалана
Кәлир Хејир.
Долдурубдур чибләрини,
Алча јејир.
— Мән дә, мән дә ојнајырам!
— Кәл ојнајаг!
— Јох, гојмајаг!
— Ал, сән дә је!
Көтүр, көтүр!
Бах, бу сәнин!
Бу да сәнин!
— Гызышдырын тез ојуну!
Хејир гачсын, тутаг ону!
Хејир гачыр,
Шалварыны чәкә-чәкә,
Хејир гачыр,
Алчалары төкә-төкә.
— Вај, алчалар дағылды!!!
Чыр алчалар
Еирчә-бирчә жығылды.
— Ојнамырам,
Ојнамырам,
Инди дә гој мән тутум,
Сиз гачын!
Намы гачыр, говур Хејир,
Даш илишир ајағына.
Үзү үстә јерә дәјир.



Ушаглар тез
Галдырырлар ону јердән.
Алчалары дағылыбдыр,
Дизинә ган сағылыбдыр.
Шалварыны чәкә-чәкә,
Көз јашыны төкә-төкә
Хејир
Дејир:
— Ојнамырам,
Ганатдырыз гылчамы!
Ојнамырам,
Ојнамырам,
Верин мәним алчамы!
Тез верин!!!

КӨК

Азэр лэки
 Бағбан тэки
 сулады.
 Балача көк
 Деди: төк.
 тө-өк, төк!
 Ичди, кефи олду көк.
 Балача көк жекэлди,
 Шишди, шисди, көкэлди.

ЖАЗЫГ-ЖАЗЫГ

Күлшэн бахыр
 Жазыг-жазыг:
 — Ким еләжиб дәфтәrimi
 Чызыг-чызыг,
 Жазыг-жазыг?



БУЛАДЫ

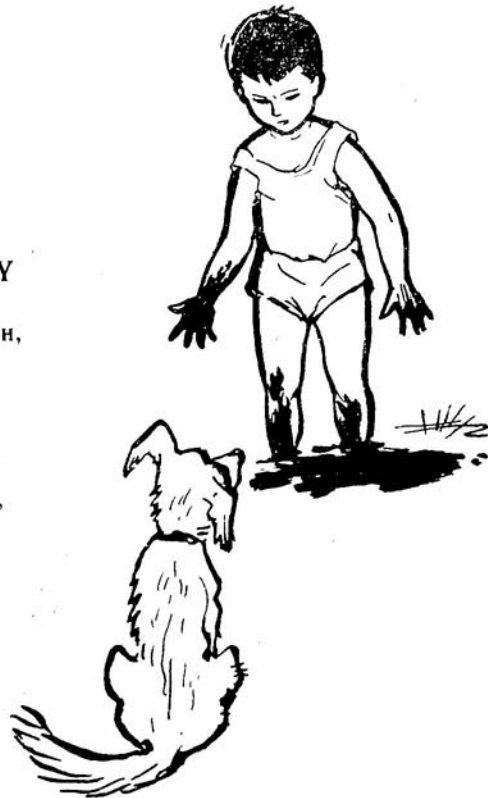
Елхан кирди палчыга,
 Үст-башыны булады.
 Топлан көрүб утанды,
 Гујруғуну булады.

ТУТ

— Будағы тут!
 Будағы тут!..
 Будаг гачды,
 Төкүлдү тут.

ЭЛДӘН ДҮШДҮ

Элчәк дүшдү элдән,
 Илишди кола.
 Эл ахтарды ону,
 Лап дүшдү элдән.
 Көрдү јол үстүндә
 Кичик кол үстүндә,
 Көтүрдү, кејди.
 Бахды саға, сола,
 Тез дүшдү јола.



ЛӘЧӘК

Никар гара сачына
ләчәк бағлады.

О балача олса да,
гәшәнк бағлады.

Евдән баға кәләндә
Бирдән ләчәк сүрүшдү,
Бир гызылкүл колунун
үстүнә дүшдү.

Илишди ләчәк,
Тиканлар ондан
Япышды бәрк-бәрк.

Кичик Никар

Күлә-күлә

Белә деди

Гызылкүлә:

— Гызылкүлүм,
вер ләчәји,
ләчәјими вер!

Ахы, сәнин
вар ләчәјин,
ләчәјими вер!

Ләчәкләрин
гыпгырмызы,

Кәл инчитмә
кичик гызы,
вер ләчәјими!

ДҮҖМӘЛӘДИ

Гызылкүлүм гәчәләди,
дүҖмәләди.

Көј палтары ачылмышды,
дүҖмәләди.

АЛМА

— Сәнә алыммы
Базардан алма?
— Бағчамызда вар
Базардан алма!

КӨЗ—КӨЗЛҮК

Көзләр бирдән јорулду,
Елә бил ки, кор олду.
Думан кәлди көзләрә,
Пәрдә чәкди үзләрә.
Килдир-килдир јаш ахды,
Бәрк ахды, јаваш ахды.
— Буна биз нечә дөздүк?
— Көмәјә кәлди көзлүк.

ЭЛ—ЭЛЧЭК

Эл үшүдү сојугдан,
Деди: палтарым һаны?
Ахтардылар һәр јаны.
Бири шалвар кәтирди,
Эл туллады бир јана.
Бири көстәрди пенчәк,
Эл һирсли бахды она.
Кәлди чораб, шарф, папаг.
Әлин ачығы тутду:
— Өзүн де, һардан тапаг?!
Эл јаманча дејинди,
Элчәји јердә көрчәк
Тез көтүрүб кејинди.

ГУЛАГ—ГУЛАГЛЫГ

Гулаг деди:
— Көзүн көзлүјү вар,
Әлин элчәји вар,
Бәс гулағын нәји вар?
— Гулағын да гулаглығы.
— Сәһв еләдин, дејәсән?!
— Јох, јох! Гулаг ас мәнә,
Данышым сәнә.
Телефон гулагла тапышды,
Онун кирдә гулаглығы
Тез гулаға јапышды:
— Алло, алло!
Чығырырды гулаглыг.

— Таныдынмы мәни?
— Таныдым!
Сәһбәт гуртарды.
— Алло, алло! Сәнә нә олду?
Гулаглыгдан сәс кәлди:
— Ду, ду, ду, ду, ду...
Бир күн
Ики гулаг үчүн
Гоша гулаглыг тапдылар.
Гулаглар ону тахды.
Бирдән-бирә радиодан
Мусиги ахды.
Гулаглар севиндиләр:
— Әлин элчәји вар,
Көзүн көзлүјү вар,
Гулағын да гулаглығы.

ЛӘТИФ АҒЛАЈЫР

Ләтиф тутуб башыны
Ахыдыр көз јашыны:
— Мәним бошум ағрыјыр!
Ешидәнләр күлүшүр.
Кәлмәсә дә Ләтифин
хошуна,
Һамы күлүр ушағын
«бошуна».

СУАЛ

- Анасына нэнэ дејир
Күлһэсэн.
— Нэнэсинэ нэ дејир о,
Көрэсэн?!

ТҮЛКҮНҮН КҮРКҮ

(*янылтмач*)

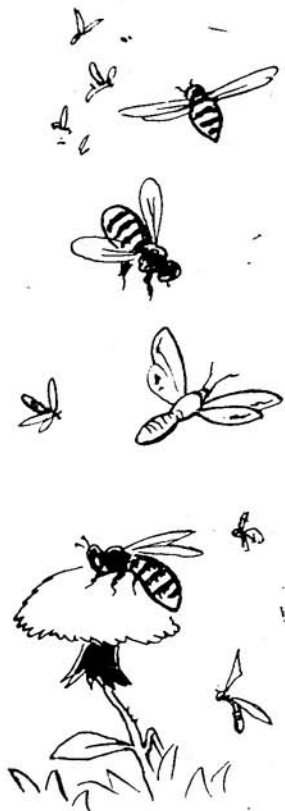
Түлкүнүн күркү
сөкүлдү,
Күркүнүн түкү
төкүлдү.

**БАҢАР,
АДЛАР,
УШАГЛАР**
(*ПОЕМА*)



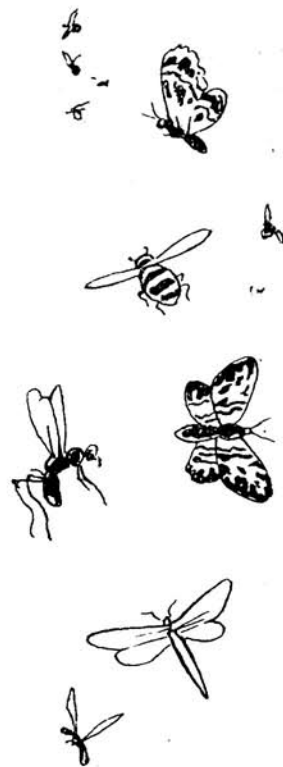
БАҢАР КЭЛДИ

Женэ Баһар кэлди, —
Этирли, нәғмәли Баһар!
Јувасына гајытды
Көчәри гушлар!
Чичәк чичәји чағырды
Дағлара, дүзләрә,
Күлләрин әтри долду
Нәғмәләрә, сөзләрә.
Бүтүн мәнзәрәләр дәјишди,
Әлван өртүјә бүрүндү
Дағлар.
Ағачларда пычылдашды
Јарпағлар.
Селләр, чајлар чошду,
Дәрәләрдән аха-аха
Нәғмәләр гошду.
Нүмајишә чыхды тәбиәт.
Халлы кәпәнәкләр,
Ганадлы чичәкләр,
Ишсиз дарыхан
Гарышгалар,
арылар,
Ағлар,
гаралар,
сарылар,
Бүјнузлу, бүјнузсуз
бөчәкләр,
Ганадлы, ганадсыз,



Адлы, адсыз,
чүчүләр,
Хизәкли, хизәксиз
үзүчүләр,
сурүчүләр.
Пәрванәләр,
нәләр,
нәләр.

Баһарын нәфәсини,
Сәссиз сәсини
ешитдиләр.
Евчикләриндән,
Јувачыгларындан
чыхдылар,
Баһарын
көрүшүнә кетдиләр.
Ушағлар да кетдиләр
Баһарын көрүшүнә
Инсанларын
сөзләри илә.
Инсанларын
нәғмәләрини
кәтирдиләр
өзләри илә.
Сусду нәғмәли гушлар.
Чүнки
ушағлар охујурдулар:
Баһар үчүн!
Гушлар үчүн!
Ојанмыш
тәбиәт үчүн!



КӨРҮШ

Нөгмәсини
ешитдикчә
ушагларын,
Севинчиндән
Көзләри долду
Баһарын:
— Јахын кәлин,
ај ушаглар!
Таныш олаг!
Адынызы дејин мәнә.
Гызлар
Габаға дүшдүләр,
Баһарла көрүшдүләр.
Адларыны дедиләр:
— Севил,
— Гумру,



— Алмаз,
— Күләр.

Јахын кәлди
Балача бир гызчығаз:
— Баһар хала,
Баһар хала,
Адым јохдур,
Гојма гызын
Адсыз гала!
Баһар динмәди,
күлдү.
Башга бир гыз салды ишә
ширин дилини:
Баһара узатды
топпуш әлини:
— Мәнә дә ад вер,
Баһар ады.



Баһар бу гызлара
Өз адыны бағышлады.
Үчүнчү гыз
Көзләрини дөжә-дөжә
Сорушду бирдән:
— Бәс мән?
Бәс мән?
Ахы мән дә
Баһар олмаг истәјирәм.
— Јахшы, сән дә
Күлбаһар ол!

Гыз севинди.
— Ән јахшы ад мәнимкидир:
Күлбаһар!
Кимин белә ады вар?!
— Бәс сән нијә
динмирсән,
гызым,

Адыны демирсән мәнә?
Даныш көрүм,
Нә олуб сәнә?
Көзләрини
Јерә дикмишди
Гыврым сачлы
гызчыгаз,
Дејәсән
Утанырды бир аз.
— Адын вармы?
Башыны тәрпәтди,
Үзүнә төкүлдү гара телләр.

— Варса, де!
— Гызјетәр!
Баһарың гашлары чатылды,
Дәјди она бу сөз
Силләдән бетәр.
Деди:
— Дәјиширәм адыны,
Евдә дејәсән кәрәк.
Бу күндән олурсан
Гызчичәк.

КҮЛШӘН

Башга бир гыз
Чәкилмишди кәнара,
Бахырды јазыг-јазыг
Баһара.
Бирдән-бирә ағлады,
Јаман ағлады.
Баһар јанына кәлди,
Диндирди,
гучаглады:
— Де, нијә ағлајырсан?
Де көрәк!
Бәлкә адын јохдур?
Де, сәнә дә ад верәк!
— Адым вар!
— Онда, де!
— Адымы дејәндә
Күлүрләр мәнә,
Утанырам!



— Утанма, де!
— Самовар!..
Күлүшдү мамы,
адлы, адсыз ушаглар.
Даһа бәрк,
һөнкүр-һөнкүр
Ағлады Самовар.
— Ағлама, гызым!

Ағлама сән.
Атан да,
анан да
севинәчәк
тәзә адыны
онлара десән:
— Күлшән!
Хошуна кәлирми?

Гызын гара көзләри
Күлдү шән-шән.
Гоша лалә гонду
Јанагларына.
Балача Күлшән
Гачыб кетди
севинә-севинә,
Тәзә адыны апарды
евләринә.
Сән дә, мән дә
Севинәрдик
Олсајдыг
Онун јеринә..
Баһар ад пәјлады
Балача адсызлара —

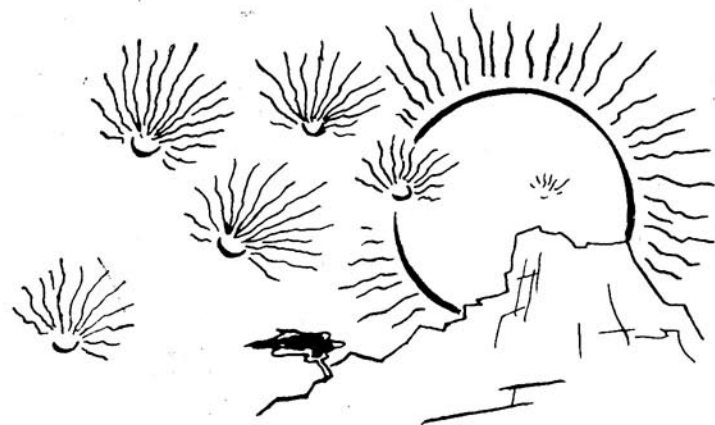
Көзэл, көчкөк
 гызлара.
Бири Күлжаз олду,
О бири Күлзар.
Бири Күлназ олду,
О бири Күлнар.
Күлтәкин,
Күлгыз,
Инчикүл,
Чичәк...
— Бәс о бири?
— Бәс бу бири?
— Ај гыз кири!
— Бәс мән?
— Бәс о?
Чохалды «бәсләр»
Бир-биринә гарышды
 сәсләр.
Нә етсин Баһар?
Гуртармышды билдији
 күллү, чичәкли адлар.

БАҢАР АД АХТАРЫР

Баһар кетди
Ад ахтармаға.
Кәзди кәнд-кәнд,
Шәһәр-шәһәр,
Кәзди ахшам-ахшам,
Сәһәр-сәһәр.
Баһарын иши

Јаман ағырды,
Күнәши
Көмәжинә чағырды.
Күнәш чыхды
 дағ далындан,
 вугарла,
Саламлашды
 Баһарла,
Әһвалыны сорушду:
— Сөјлә нә вар,
Көзәл Баһар?
— Күнәш бачы,
Күнәш бачы!
Көмәк елә!
— Дарыхырсан,
Нә вар белә?
— Јолум дүшүб
Узаглара.
Ад кәзирәм
Ушаглара.
Күнәш бачы,
Тут әлимдән,
Бәләдчим ол,
 сән!
— Гој кәндәрим көмәјә
 гыз шәфәгләри,
Таныјырлар һәр јери.
Тапшыр бәрк-бәрк:
Ахшамачан гајытсынлар,
Мән галмајым тәк.
Гызыл сачлы,

Ал жанаглы
шэфэглэр,
Ала көзлү,
Күл додаглы
шэфэглэр
Көј үзүндөн
јаваш-јаваш
ендилэр,



Күлүшдүлэр,
данышдылар,
диндилэр:
— Салам, Күнөш гызлары!
— Хош көрдүк, Баһар хала!
— Көдөк, гызлар,
чөмөнлэрэ,
менгэлэрэ,
дағлара!
Бир јердө ад ахтараг
Балача ушаглара!

СӘНӘР

Онлар
Жола дүшдүләр.
Сәһәрлә көрүшдүләр.
Күнәшин вә Јерин
Ән көзәл гызы Сәһәрлә!
Шәфәгләрин арасындан
Баһар бахырды
 Гызаран үфүгләрә.
Гулаг асырды
Алышан шәфәгләрә:
— Баһар хала,
 сәһәрә бах,
 ачылыр.
Телләриндән
 һәр јана нур
 сачылыр.
Бах, бөчәкләр,
 кәпәнәкләр
 ојанды,
Һәр күл, чичәк
 өз рәнкинә
 бојанды.
Баһар севди сәһәри,
Шәфәгләрә гошулуб
Кәзди чох јери.
Ишыглы,
Јарашыглы
Адлар тапды,

Севинди:

Шәфәг, Сәһәр, Нурбәниз.
Күндүз, Ајдын, Елдәниз.

Ш Ә Л А Л Ә

Чичәкләр
Јада дүшдү,
Баһар дарыхды,
Шәфәгләри көтүрүб
 сәфәрә чыхды.
Дағ кечди,
Дәрә кечди
Көзүнүн габағындан
Нечә мәнзәрә кечди;
Кәзди, кәзди, јорулду.
Дағлардан ахыб кәлән
Шәләләјә вурулду.
Кечә-күндүз ахыб кедир
 сују кур,
Шәләлә һеј нәғмәсини
 охујур.
Сылдырымлы дағдан дүшүр
 горхусуз,
Чох дәчәлдир, галыр һәр күн
 јухусуз.
Лајла дејир мешәләрә,
 дағлара;
Тәләсир о, су апарыр бағлара.

Шәләләжә гулаг асырды
Баһар.
Әлван шәфәгләр
Ојнашырдылар,
Гајнашырдылар.
Бирдән
Дәчәллијә башладылар,
Атылдылар
Шәләләнин гојнуна,
Гарышдылар сулара,
Каһ ашағы ахдылар,
Каһ да нәрдиван гуруб
Баш јухары галхдылар.
— Ај дәчәлләр,
Чыхын тез!
Даһа бәсдир,
Чимдиниз!
Шәфәгләр ешитмәди
Баһары,
Чүнки бәркдән охујурду
Шәләләнин сулары.

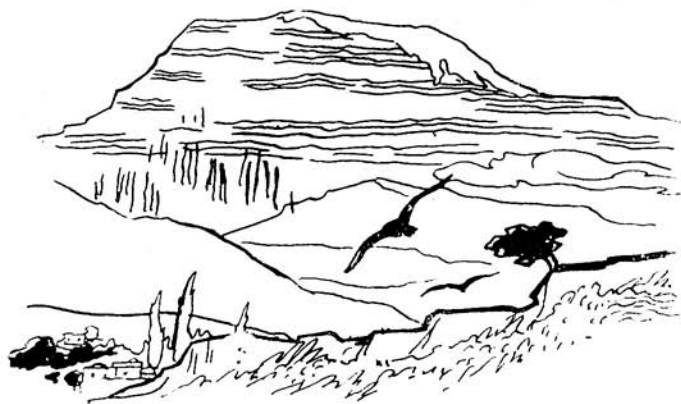
Н Ә Р К И З

Баһар јерә
Күл-чичәк сәпирди
Нәғмәләр дејә-дејә.
Шәфәгләр дә кәлдиләр
Көмәјә.
Ағ чичәкләрин ортасында

Сары көзчүкләр дүздү
шәфәгләр,
Һәр чичәјә
Күнәшин рәнкени
Сүздү шәфәгләр.
Баһар нәғмәсини охујурду:

— Хош көрдүк үзүнү,
Әтирли Нәркиз.
Чичәкләр ичиндә
Хәтирли Нәркиз.
Сәнсиз дарыхмышды
Бу јер, бу сулар;
Нечә көрмәсинләр
Сәнсиз јухулар?!
Хош кәлдин бу јерә,
Чичәк Нәркизим!
Мәним көзәл гызым,
Көјчәк Нәркизим...

Баһар
Данышырды Нәркизлә:
— Дарыхма!
Бачын Бәнөвшәни,
Лаләни көзлә!
Мән дә кедим,
Адынызы апарым,
Әтринизи апарым
Сизин кими
чичәк гызлара,
Сизин кими
көјчәк гызлара.



А Р А З

Шәфәгләр, Баһар
Тәләсәрәк
Жола чыхдылар.
Аз кетдиләр,
Үз кетдиләр,
Дәрә, тәпә,
Дүз кетдиләр.
Сакит ахан бир чајын
Саһилинә кәлдиләр,
Отуруб динчәлдиләр.
Балача бир чобан,
Түтәк чалырды,
Охујурду учадан:
— Аразым, чајым,
Сәсим, һарајым.

Оху нәғмәни
Аләмә јајым.
Аразым, сујум,
Бајрамым, тојум,
Төкүл синәмә
Мин севинч дујум.
Аразым, селим,
Кәмәрли белим,
Оху нәғмәни
Ешидим, билим.
Һәзин-Һәзин
Ахырды Араз.
Баһара, шәфәгләрә
Бахырды Араз.



ЛЕЈЛА

Гаш гаралырды,
Күнөш јер үзүндөн
Телләрини јығырды.
Чох кечмәди, ана
Гыз шәфәгләри дә
Көјә чағырды.
— Саһаһ көрүшәрик,
Баһар хала!

Шәфәгләр учуб кетдиләр,
Бахмадылар дала!
Баһар галды тәк.
Гаранлыг чөкдү,
Јаваш-јаваш
Әсмәјә башлады күләк.
Кечә
Дүшдү сәссизчә.

Көзәл бир гыз
гараја
бүрүндү,
Өрпәјиндә
улдузлар
көрүндү.
Гара телләр
төкүлдү
дизинә,
Сәрин јелләр
тохунду
үзүнә.

Хәбәр тутду,
чыхды ај
севинчәк.
Дөврәсиндә
гызылдан
күл, чичәк.
Динчәл, деди,
кечәнин
лајласы,
Шәргин көзәл
Лејласы,
Лејласы.

УЛДУЗЛУ АДЛАР

Баһар
Үшүјүрдү ајаздан.
Көз вурдугча она
Улдузлар,
Дүшүрдү јадына
Ондан ад истәјән
Балача гызлар.
Көрүшәндә дејәчәкди:
— Сизә ад кәтирмишәм
Улдузлу, ајлы:
Зәһрә, Ајкүн, Үлкәр.
Бәјәнмәсәниз әкәр
Дејим бир-бир,
Сечин сиз:
Ајнур, Улдуз, Ајбәниз...
Хәјалында
Тапдығы адлар,

Сәһәрә јахын
Јухуја кетди Баһар.
Јатды ширин-ширин
Гучағында
Этирли чичәкләрин.
Сөнәндә
Дан улдузу — Үлкәр
Баһарын јанына гајытды
Шәфәгләр.
Үз-көзүндән өндүләр,
Ојатдылар Баһары јухудан ..

СЕВИНИРДИ БАҢАР...

Сүрүсүнү саһилә
Кәтирирди чобан;
Баһары көрән кими
Салам јетирди она
Елдән, обадан.
Баһар хатырлады
Кечә сајрышан
Мин-мин улдузу,
Бу вахтачан
Она раст кәлмәмниши
Балача чобанын
Үзүндә көрдүјү Севинч,
Додағларындакы Күлүш,
Гәлбиндәки Арзу.
Севинирди Баһар;
Ушағлара тапмышды
Јени-јени
Фәрәһли адлар.



КӨРПӘ ОТ

Торпағы јалаја-јалаја,
Өпә-өпә
Јер үзүнә чыхды
Биринчи көрпә!
Рәнки јашылды
Көрпә отун,
Сарыја чалырды.
Гаранлыглар
Ону сыхмышды.
Севинирди көрпә от:
Ишыглыға,
Кенишлијә чыхмышды!
Көрпә от
Саға бахды,
Сола бахды,
Гурумуш кола бахды.
Дарыхды, эснәди,
Јухусу кәлди,
Чанына
Тәклијин
Горхусу кәлди:
Көрәсэн көрпә от
Нә едәчәкди?
— Ахы о тәкди?!

Сәсләди көрпә от
Бачыларыны,

Гардашларыны.
Көрәндә онларын
Торпагдан чыхан
Башларыны —
Севинди көрпә от,
Онларла бир јердә севинди.
Охуду нәғмәсини,
Тә'рифләди
Көрпә отларын
Јер үзүнә кәлмәсини.
Бирдән
Су истәди
Отлардан бири;
Деди:
— Јандым дири-дири,
Су вер мәнә,
Су вер, бачы!
Отлар һамысы
Она гошулду,
Ағладылар ачы-ачы!
— Бизә дә су,
Бизә дә су!
Биринчи көрпә
Чәтинә дүшдү,
Фикрә кетди,
Бүзүшдү,
Билмәди нә етсин, һара кетсин?

КӨРПЭ СУ

Бу вахт
Көј үзүндө
Гара булуд көрүндү,
Отларын үстүндө
Күлөк сүрүндү,
Жагыш жағды:
Дамчы-дамчы,
Килә-килә.
Көрпә-көрпә
Сулар ахды,
Төкүлдүлөр билә-билә
Көј отларын үстүнө.
Жујундулар,
Чимишдиләр
 Көрпә отлар,
Елө бил ки,
Душ алтында
Чиммишдиләр
 Көрпә отлар.
Жагыш кәсди,
Улдузлар сәпәлэнди көјө.
Күлөк
Лајла демәјә тәләсди:
— Жатын,
Көрпә отлар, жатын,
Тез бој атын
Көрпә отлар,
Тез бој атын.



КӨРПӘ ГУШ

Сәһәр
Чик-чик сәсләринә
Ојанды көрпәләр.
Үшүјә-үшүјә
Сорушдулар.
— Кимдир бизи ојадан?
Бојланырды
Ағачдакы јувадан
Үч сәрчә баласы.
Чүчү-мүчү јејирдиләр,
Һәрдән
«Чик-чик» дејирдиләр.
Бирдән
Нәсә јерә дүшдү,
Тапп еләди.
Сәс кәсилди јувада.
Сәрчә баласы
Отларын үстүндө бүзүшдү.
Ағрыса да ајаглары,
Тутулса да

Онун сэрчә гулаглары,
Сәсини һеч чыхартмады
Горхудан.
Гушчуғаз
Јаваш-јаваш өзүнә кәлди.
Көзләрини ачды бир аз,
Көрмәди һеч кәси.
Галхды, дикәлди,
Күчлә чыхды сәси:
— Чик, чик!
Чик, чик!
Анасыны чағырырды
Сәрчәчик.

КУН ЧЫХДЫ

Кун чыхды,
Дүшдү жарпаглара.
Һеч кәс көрмәди:
Нечә, нә вахт
Төкүлүшдү торпаглара
Күнәшин көрпәләри.
Гызыл-гызыл шәфәгләр
Кәтирдиләр
Өзләрилә сәһәри,
Гыздырдылар һәр јери,
Кәсди отларын
Үшүмәси.
Јаддан чыхды
Сәрчә баласынын
Јерә дүшмәси.



ГУЗУ

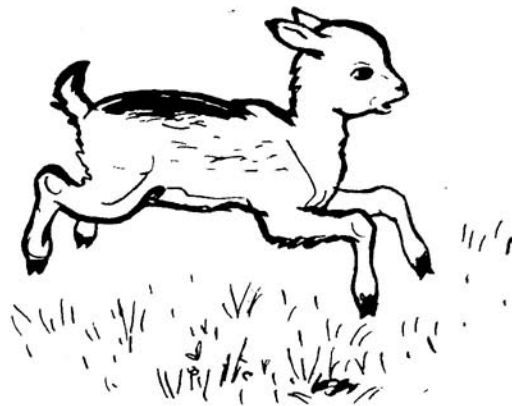
Сәһәрин бу чағында
Көрпәләрин јанына
Бир гузу кәлди,
Анасынын сүдү додағында.
Кәлди гача-гача,
Мәләјәрәк:
— Мә-ә, мә-ә,
Дојмамышам,
Сүд верин мә-нә!
Гузу отлары көрдү.
Хошуна кәлди.
Әјилди, ијләди.
Көрпә от

Бурнуна дэјәндә
Гузунун
Ғыдыгы тутду,
Јемәји унутду.
О баша гачды,
Бу баша гачды,
Отларла
Зарафата башлады.

ЧӘПИШ

Елә бу вахт
Чәпиш кәлди
Атыла-атыла,
Мәләјәрәк.
Отларын
Әтри дәјди бурнуна,
Гузуну сәсләди,
Она «кәл, кәл» сләди.
Деди:
— Бурда от вар,
Јемәк олар!
Анам дејир дадлыдыр,
Кәл, јејәк...
Көрпә отлар
Титрәдиләр горхудан,
Ғысылдылар бир-биринә

Чәпиш әјиләндә јерә,
Бир көрпә от
Онун бурнуна батды,
Ганатды.
Чәпиш атыла-атыла
О баша гачды,
Бу баша гачды.
Ағламаға башлады:
— Мә-ә-ә, мә-ә-ә!



БУЗОВ

Чәпишин мөләмәсинә
Бузов кәлди јүјүрәрәк,
Тез сорушду,
бөјүрәрәк:

— Нијә белә
Мәләјирсән, ај чәпиш?!
Нә олуб сәнә?
— Мә-ә, мәә-ә!
— Чох мөләмә, де!
— От јемәк истәдим
Бурнума батды,
Бах, көр нечә ганатды?!
Чәпишин дүјмә бурну
Аз галды бузовун
Көзүнә кирә.
Бузов чәкилди кери,
Тәпикләди јери:
— Дајан, дајан, ај чәпиш,
Отлары јејим,
Дадыны, ләззәтини
Сәнә дә дејим!
Бузов
Башыны јерә әјди,
Ағзы отлар арасында
Јумшаг бир шејә дәјди.
Әти үрпәшди,
Доғрусу
Бир аз горхду.



Јердә нәсә тәрпәшди,
Сәс чыхартды:

— Чик, чик!

Чик, чик!

Гузу да,
Чәпиш дә,
Бузов да
Гушчуғазы
Араја алды:
Бузов бөјүрдү,
Һарај салды.
Ана сәрчә
Ешитмишди
Баласынын сәсини.
Инди говмаг истәјирди
Көрпәсинин јанындан
Бузовун дәстәсини.
Ганадлары
Кәһ гузунун,
Кәһ чәпишин,
Кәһ бузовун
Көзләринә дәјирди,
Ана сәрчә баласына
Һәрдән нәсә дејирди:
— Чик, чик!
Чик, чик!

КҮЧҮК

Бирдән бу мәлләжә
Бир күчүк кәлди,
Ләһләжә-ләһләжә.
Дили агзында әсирди.
Күчүк
Сөз демәјә тәләсирди:
— Һав-һав,
Гачын бурдан!
Орда нә вар?!
Гојун, мән дә бахым
Һав, һав.
Бурахын, бурахын!

Ана сәрчә
Итирмишди өзүнү
Һејванлардан
Чәкмирди һеч көзүнү,
Бидмирди нә етсин,
Һара учсун,
Һара, кимин јанына
Көмәјә кетсин?!



УШАГ

Јахынлыгдан
Бир ушағын
Сәси кәлди.
Адамларын
көрпәси кәлди!
Гузу,
Чәпиш,
Бузов
Чәкилдиләр кәнара.
Күчүк
Гујруғуну булады,
Әјилиб
Јердәки гушчуғазы јалады.
Әлинә көтүрдү ушаг,
Сәрчә баласыны.
Севә-севә охуду:

— Әтчә бала,
Лүтчә бала,
Нијә јерә дүшмүсән?
Әтчә бала,
Лүтчә бала,
Јувадан сүрүшмүсән?!

Ушаг
Агача чыхды,
Овчундакы көрпәни көстәрди
Гушчуғазын анасына,
Сонра гојду јавашча
Өз исти јувасына.

Күчүк һүрдү
Бузов бөжүрдү,
Чәпиш мэләди,
Гузу
О баша, бу баша гачды,
«Мә-мә» еләди.
Көрпә отлар титрәшди,
Ана сәрчә
Севинчиндән
О тәрәфә, бу тәрәфә учду.



ПИШИК ВӘ СӘРЧӘ

(халг нағылы)

I

Бәрк ачмышды
Бығлы пишик,
Гојмамышды
Лыртыг, дешик,
Ахтармышды
Һәјәт-һәјәт,
Тапмамышды
Бир тикә әт.

II

Кичик сәрчә
Сәһәр тездән,
Көј бағчада
Кәзирди дән.

Хэбэрсизди
Лазыг Чик-чик,
Нэ билсин ки,
Бяр ач пишик
Ов далынча
Кэлиб бура,
Сала билэр
Ону тора?!

III

Пишик көрдү
Көрпө гушу.
Кетди башдан
Аёлы, нушу.
Фикирлэнди:
«Jejəčəjəm,
Мэн пишијэм,
Лохса нэјэм?!»
Бығларына
Чэкди тумар,
Бахды гуша
Хумар-хумар.
Лаваш-жаваш
Латды јерө.
Бирдэн дурду,
Дөндү ширө.
Гушчуғазы
Тутду пишик,
Чиккилдәди
Лазыг Чик-чик:
— Мэн бу евин

Сэрчэсијэм,
Анамын да
Бирчэсијэм,
Мэни јемә!
— Јејəчəjəm,
Елэ демә!
— А хан пишик!
Мэстан пишик!
Тэлэсмө кэл,
Дажан, пишик!
Бир сөзүм вар,
Дејэм кэрэк.
— Тез ол, сәни
Јејэм кэрэк!
— А хан пишик,
Мэстан пишик,
Сөзләримә
Инан, пишик!
Сән ағасан,
Вар һөрмәтин;
Ганачағын,
Мә'рифәтин.
Өзүн дүшүн,
Бир де мәнә,
Јарашармы
Бу иш сәнә:
Јумајыбсан
Әл-үзүнү,
Рүсвај етмә
Кэл өзүнү.
Әввөл јујун

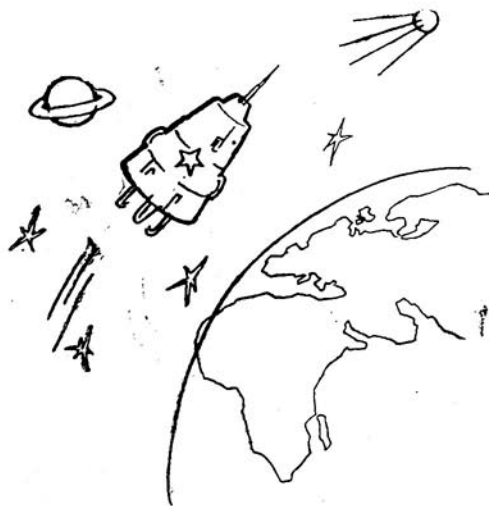
Мә'рифәтлә,
Сонра мәни
Je ләззәтлә.

IV

Мәстан пишик
Утанды лап,
Гушчуғаза
Инанды лап,
Сәрчәни тез
Гојду јерә...
Гуш јох олду
Бирдән-бирә.

Өз-өзүнү
Сөјдү пишик,
Баш-көзүнә
Дөјдү пишик...

О замандан
Билір һамы
Пишикләрдә
Бу гајданы:
Әввәл јејәр,
Дојар пишик,
Сонра әл-үз
Јујар пишик.



БИП-БИП КИМДИР?

Нардан кәлир бу сәс дејин,
Гача-гача, уча-уча,
Тәләсәрәк, јејин-јејин?
Јорулмур һеч, дејир бизә:
Бип, бип, бип, бип, бип, бип...

Танышдырмы бу сәс сизә? —
Кимдир, нәдир сәһәр, ахшам
Динчәлмәдән, јорулмадан
Һеј охујур:
Бип, бип, бип, бип, бип, бип...

Бәлкә гушдур: шанапипик,
Ала-бәзәк, узундимдик,
Башына да тахыб дараг,
Кол үстүндә охујараг
Саламлајыр бизи белә:
Бип, бип, бип, бип, бип, бип.

Јүз-јүз, мин-мин автомобил
Күчәләрдә гача-гача,
Адамларын арасындан
Өзүнә јол ача-ача
Горхусундан һарај салыр,
Һәм охујур, һәм дә чалыр:
Бип, бип, бип, бип, бип, бип.

Бәлкә Хәзәр дәнизиндә
Дәлғалары јара-јара
Јахынлашан кәмиләрдир,
Хәбәр верир адамлара:

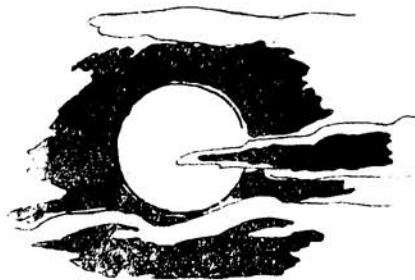
Газахыстан чөлләриндән
Бакыја чох тахыл кәлиб,
Бип, бип, бип, бип, бип, бип.

Бәлкә дә о, паровоздур,
Јола дүшүр ағыр-ағыр,
Фышылдајыр: јүкүм чохдур, —
Салыр бирдән чығыр-бағыр.
Чархлар гачыр сәс салараг:
Тараг-таг-таг, тараг-таг-таг.
Паровоз да һәвәсләниб
Бәрк фит чалыр:
Бип, бип, бип, бип, бип, бип.

Бәлкә... бәлкә сәһәр-сәһәр
Москванын саатыдыр
Һәр тәрәфә верир хәбәр:
— Инди саат дүз алтыдыр,
Бип, бип, бип, бип, бип, бип...

Бизим Бип-Бип нә гуш дејил,
Нә кәми, нә автомобил.
Гушлар ондан јаваш учур,
Бип-Бип гонмур ағачлара,
Дәјанмыр һеч, бирбаш учур...
Саат јатыр, Бип-Бип јатмыр,
Нә паровоз, нә дә машин
Јүјүрмәкдә она чатмыр.
Бип-Бип учур ахшам-сәһәр,
Чатмаз она тәјјарәләр.
Бәс о кимдир?

Бип-Бип нәдир?



АҖЫН КИЧИК ГАРДАШЛАРЫ

Аҗ булудлар арасындан
Горха-горха чыхан заман,
Бизә тәрәф бахан заман
Гоча алим телескопа
Зилләмишди көзләрини:
О көрүрдү Аҗын нуру
Дағларыны, дүзләрини.
Аҗын узаг јолларыны
Ахтарырды нечә алим,
Бә'зиләри дүшүнүрдү:
Әввәл Аја учачаг ким?
Бә'зән гочаг ушагларын
Јухусуна кирирди Аҗ,
Адам кими данышырды.
Онлара әл верирди Аҗ,
Дејирди ки, учун кәлин,
Гојмасалар, гачын кәлин...
Көј үзүндә галмајанда
Аҗын һеч бир нишанәси,

Ушагларын досту шаир
Јазырды «Ај әфсанәси».
Елә бил ки, көј дәниздә
Јелкән ачыб үзүрдү Аҗ,
Булудларын арасындан
Гәрдән Јери сүзүрдү Аҗ.
Нә фајдасы? О көрмүрдү,
Билмирди ки, јердә нә вар,
Билмирди ки, она гардаш
Көндәрәчәк мәрд адамлар.
Илләр өтдү, вахт јетиниди:
Ајағыны үзүб јердән,
Аҗын кичик гардашлары
Јола дүшдү СССР-дән.
Далларында бүтүн елләр,
Хош нәғмәли ширин дилләр
Сөјләдиләр: уғур олсун!
Дедиләр ки, улдузлардан
Тез-тез верин бизә хәбәр.

Кечди күнләр, кечди ајлар,
Учмаг вахты чатды мәнә.
Јола дүшдүм, кәлиб чыхдым
Мән улдузлар аләминә.
Һәр тәрәфдән јағыш кими
Үстүмә од јаға-јаға,
Башладым мән Ај тәк Јерин
Әтрафына доланмаға.
Инди һәр күн бурдан сизә
Көндәрирәм тәзә хәбәр,
Мән дејирәм кәлмә-кәлмә,
Баша дүшүр јердәкиләр:

Бип, бип, бип, бип, бип, бип.
Гәрибәдир бурда көйләр, —
Нә булуд вар, нә дә һава;
Һара бахсан улдузлардыр,
Учушурлар — бошлугларда
Бир-бирини гова-гова.
Һәлә Күнәш — нур бабамыз,
Нә гәдәр дә меһрибандыр!
Улдузларын арасында
О, ән күчлү пәһләвандыр.
Саламлајыр о һәр сәһәр
Достларыны күлә-күлә,
Анчаг онун аловундан
Бурда чох шеј дөнүр күлә.
Ону көрчәк итирмишдим
Мән өзүмү лап аз гала.
Күнәш баба суал верди,
Сорушду тез:

— Кимсән, бала?

Де, сән һара, бура һара,
Сәни һардан көндәрибләр
бошлуглара?

Дедим ки, мән
Учуб кәлдим

Бол күнәшли бир өлкәдән.
Чәкичим вар, орағым вар,
Сән баханда јаныр пар-пар.
Мән дә јерин сирдашыјам,
Ајын кичик гардашыјам.
Сәнә салам кәтирмишәм,
Әзиз баба, јер үзүндән,

Мәним бөјүк Вәтәнимдән,
Инсанлардан вә... өзүмдән.
Күнәш баба күлүмсәди,
Мәһәббәтлә мәнә бахды,
Өз гызылы телләриндән
Бојнума бир чөләнк тахды,
Деди ки, сән
Хош кәлмисән

Бу јерләрә, Бип-Бип бала!
Һәлә бунун бојуна бах,
Улдуз олуб лап аз гала!..
Мәни көрчәк севинди Ај,
Тез гызарды јанаглары,
Көстәрди өз синәсиндә
Кен дүзләри, дик дағлары.

УЧУН АЈА, УЛДУЗЛАРА

Мәним кичик улдузларым,
Огулларым, шән гызларым.
Мән Күнәшин, улдузларын
Чох сиррини ачмамышам,
Һәлә узаг дүнјалара
Учмамышам.
Сиз бөјүјүн,
Тез бөјүјүн,

Бошлуглары јара-јара
Учун Аја, Венераја,
Јупитерә,
Ја да Марса
Јоллар ачын улдузлара!
Көј үзүндә нәләр варса

Сирлэрини ачын, дејин!
Сизи мәним нөвөләрим
Аја, Марса кәтирәчәк,
Инди јуху көрәнләри
Арзусуна јетирәчәк!..

Бирдән көздән итди Бип-Бип,
Јенә учуб кетди Бип-Бип,
Узаглардан кәлди сәси;
Белә иди һәр кәлмәси:
Бип, бип, бип, бип, бип, бип...





К. Чуковский

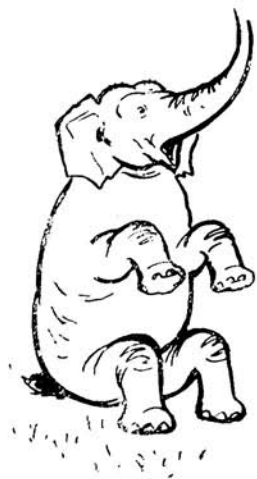
ГОРХУНЧ ТАРАКАН

Биринчи һиссә

Ајылар минмишдиләр
 Кичик велосипедә.
 Пишик мијолдајырды
 Дал-далы кедә-кедә.
 Гонмушду шар үстүнә
 Выз-выз аҗчаганадлар.
 Хәрчәнкләрин алтында



Чолаг ит едир аһ-зар,
 Чанавар ат сүрүрдү,
 Ширләрсә автомобил.
 Хортумуну саллајыб
 Јеријирди ана Фил.
 Трамвајдан бахырды
 Довшанлар сола, саға.
 Сүпүркәнин үстүндә
 Јол кедирди Гурбаға.
 Дејирдиләр,
 Күлүрдүләр,
 Шәкәрчәрәк
 Јејирдиләр.



Бирдэн гапы алтындан
Чыхды горхунч пәһләван
Сары, бығлы,
Та-ра-кан!
Таракан, Таракан,
Ири, јскә Таракан!
Бығларыны тәрпәдиб
Бар-бар бағырды бирдән:
— Дајанын, тәләсмәјин,
Удачағам сизи мән.
Гуртара билмәјәчәк
Һеч кәс мәним әлимдән.
Һејванлар һүркүшдүләр,
Титрәтмәјә дүшдүләр.
Горхудан чанаварлар
Дидишдиләр о ки вар.
Јазығ Тимсаһ
Чәкди аһ
Гурбағаны өтүрдү.
Фил горхудан Кирпинин
Дүз үстүндә отурду.
Дава горхутмады һеч
Далашған хәрчәнкләри,
Онлар чәкилиб кери
Бығларыны ешдиләр,
Узунбығ пәһләванын
Үстүнә бәрк дүшдүләр:
— Чығырма чох, сәрсәри,

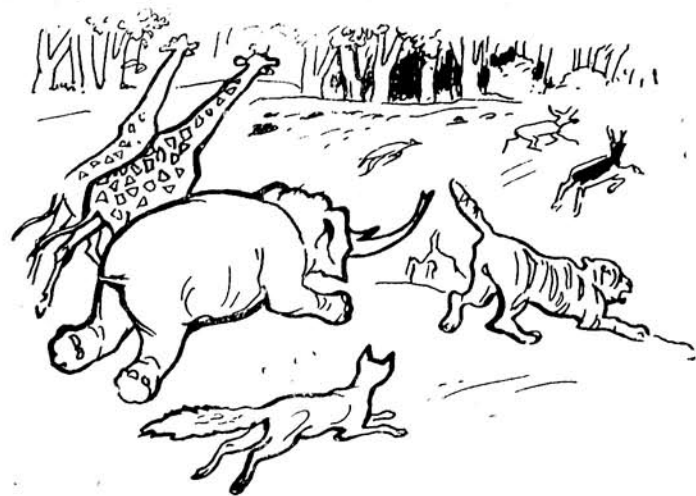
Галмырыг сәндән кери —
Бизим дә бығымыз вар,
Тәрпәтсәк һамы горхар! —
Бу сөзү дејә-дејә
Чәкилдиләр керијә.
Сөјләди Һиппопотам:
— Белә иш олмаз, атам,
Тимсаһлар, балиналар!
Гулаг асын, сөзүм вар.
О горхунч һејванла ким
Дөјүшүб, күч кәлсә, бах
Мәндән бәхшиш алачағ
Ики дәнә гурбаға,
Бир дәнә шам гозасы.



— Әсла горхмуруг, инан,
Дедијин јыртычыдан.
Ону дидиб парчалар
Ити, хәнчәр дишимиз,
Тапдаларығ ону биз! —

Һејванлар һүчүм чәкиб
Дөјүшә киришдиләр.

Бығлыны көрән тәки
(Ај-ај-ај!)
Әл-ајаға дүшдүләр.
(Ај-ај-ај!)
Һејванлар дағылышды



Мешэлэрэ, дүзлэрэ, —
Һэрэ гачды бир јерэ.
Јазыглар горхмушдулар.
(Ај аман!)
Тараканын бығындан.

Һиппопотам јүјүрдү,
Һирсиндән бәрк бөјүрдү:
— Ајыб олсун, утанын!
Еј кәлләр, кәркәданлар,
Рүсвај олду һејванлар,
Тез чыхын мағарадан,

Бүјнүз зурун,
Дүз вурун
Дүшмән гачар арадан.
Көркөданлар вә кәлләр
Магарадан дедиләр:
— Бүјнүз вурардыг,
Лап дүз вурардыг.
Амма ки, биздән өтрү
Шириндир өз чанымыз
Тәкчә бүјнуза кәлир
Бизим дә күманымыз. —

Кол-косда кизләндиляр
Горхудан эсә-эсә,
Вериб нәфәс-нәфәсә.

Вурду кичитканлыга
Тимсаһлар өзләрини.
Филләр кириб хәндәјә
Јумдулар көзләрини.

Шаггылдајан дишләрин
Сәси кәлирди анчаг,
Тир-тир эсән гулаглар
Көрүнүрдү агаппаг.

Гапыб чамаданлары
Мејмунлар көздән итди,
Ким билир һара кетди?!

Гачды Нагга балығы,
Тәрпәтди гүјруғуну,
Көрән олмады ону.

Далынча Суилбизи —
Дизин-дизин сүрүндү,
Каһ итди, каһ көрүндү.

Икинчи һиссә

Беләликлә һамыја
Галиб кәлди Таракан
Мешәләрә, дүзләрә
Олду саһиб, һөкман.

Бүтүн һејванлар онун
Һүзурунда дурдулар.
(Көрүм лә'нәтә кәлсин,
Јерә кирсин о мурдар!)

Тараканса онларын
Арасында кәзирди,
Гарнына сығал чәкиб,
Көзләрини сүзүрдү:

— Еј һејванлар, мәнә сиз
Баланызы кәтирин!

Бу ахшам јејем кәрәк,
Һә, истәјир хәтирим!

Мәзлум, жазыг һејванлар
Ағлашыр јенә зар-зар.
Улајыр, бағырырлар,
Көмәјә чағырырлар.
Гарғыш едир һамысы
Јекәгарын залимә,
Јазыглар белә дәрди
Кимә десинләр, кимә?
Бир дејин һансы ана
Гыјар өз баласына?
Саллајыб гулағыны
Ајы, Чанавар, ја Фил
Верәрми ушағыны
Ачкөз ахмағын бири
Чејнәсин дири-дири?!
Һејванлар һеј ағлашыр,
Һәр кәс өз баласыјла
Өпүшүб гучағлашыр.

Чох кечмәди бир сәһәр
Гачыб кәлди Кенгуру.
Бығлыны көрән кими
Бәркдән күлдү Кенгуру.
Деди: — Будур пәһләван?!
(Ха-ха-ха!)
Бу чүчүдүр, — Таракан!
(Ха-ха-ха!)
Таракан, Таракан,



Тараканчығаз,
Балача чүчүдүр
Бу һејванчығаз,
Бәс ганмырсыныз?
Утанмырсыныз?
Хәнчәрә охшар
Дипләриниз вар.
Бир-биринизә
Нә дәјмисиниз,
Кичик чүчүјә
Баһ әјмисиниз.
Бекемәтлар горхудан
Пычылдады: — Динмә, кәс!
Башнымыза иш ачма,
Чых кет бурдан, салма сәс!
Бирдән колун далындан,
Кичик көј мешәчикдән
Чыхды балача Сәрчә.
Бураја учду кәлди
Чөлләрдән кечә-кечә.
Һоппанараг
Чиккилдәди,

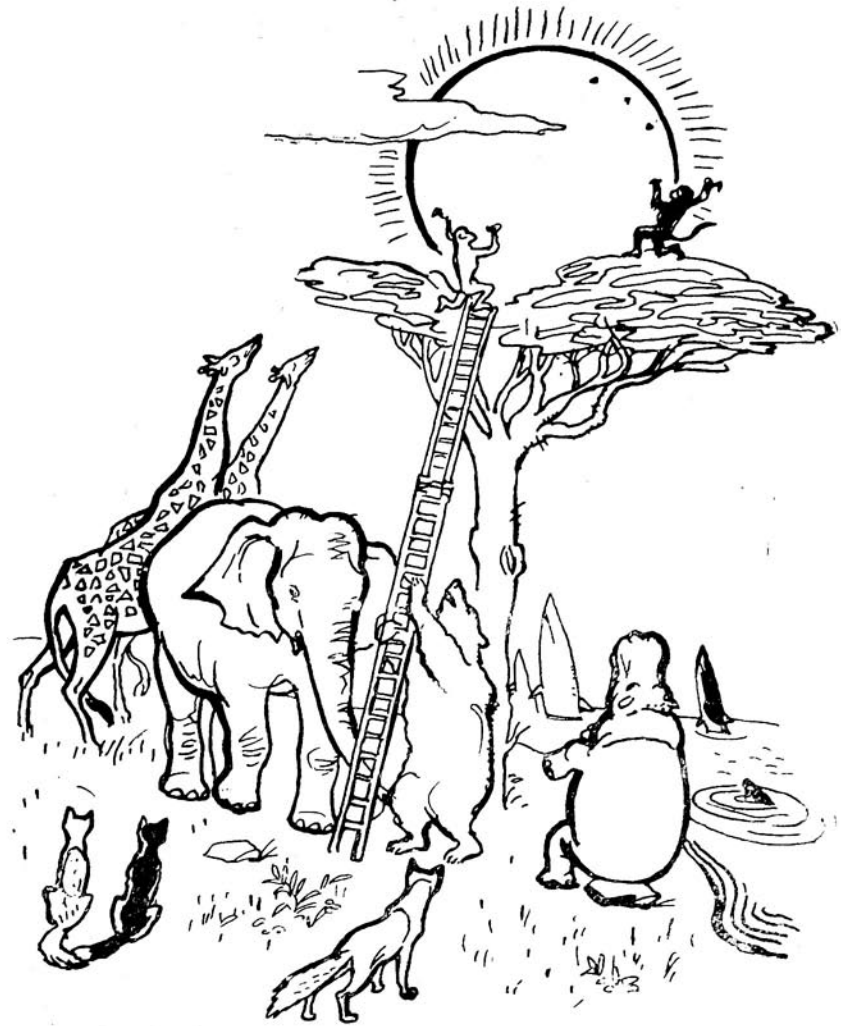
Белә деди:
— Чик-чирик,
Чики-рики-чик-чирик!
Димдикләди Тараканы —
Удду јекә пәһләваны,
Чатдырды чәзасына,
Быгы да һеч галмады,
Ону көрән олмады.
Аһа, буна көрәдир
Һејванларын бајрамы,



Инди икид Сәрчәни
Тә'риф еләјир һамы.
Нотаја баха-баха,
Көзләри аха-аха
Нөгмә охујур она
Улаглар јана-јана.

Кечиләрин саггалы
Сүпүркә чәкир јола,
Истәмирләр тоз ола.
Көрүн, дәчәл гојунлар,
Билир нечә ојунлар.
Шејпур чалыр Јапалаг,
Доланада сәсә бах!
Дама чыхыб Јараса
Дәсмал едир һараса.
Рәгс еләјир Фил ханым
Јаман чыхыб өзүндән.
Гырмызы ај титрәјир,
Фырланыр көј үзүндә

Бирдән-бирә
Дүшүр јерә —
Јазыг Филин үстүнә.
Сонра да нә дејим, нә
Мин эзијјәт башлајыр
Чыхартмаг үчүн ајы
Кириләр батаглыга,
Батырлар лилә, зыға.
Сонра да башлајырлар
Нәрдиванлар гурмаға,
Ајы көјә вурмаға.



ЛАЈЛА



Јат, а балача
Оглан.
Јатды чөллөрдө
Довшан.

Кэлчэлэр гачмыр,
Јатыр,
Гарталлар учмур,
Јатыр.

Јатыр көjlэр, јер
Јатыр,
Мешэлэр, чөллөр
Јатыр.

Атан ојагдыр
Тэкчө,
Кешик чөкир
Бу кечө.

Дүшмән горхуб
Әкилди...
Нијә јухун
Чөкилди?

Ағачлардыр
Сәс салан,
Јат, јат, а ширин
Балам!

ӨЗҮНҮ ӨЈМӨ

Бир ловга пишик
Дөшүнө дөјдү,
Өзүнү өјдү:
— Јара-јара мән
Днепри кечәрәм.

Кетди, кәлмәди,
Јерини һеч кәс,
Һеч кәс билмәди.

Сән дә бош јерә
Өзүнү өјмә!
Күчүн чатмајан
Ишә киришмә,
Көзүнү дөјмә!

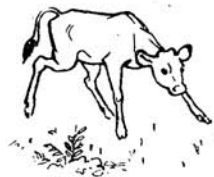


ДОВШАНДАН ГОРХАНЛАР

Кетдик көбөлөк жыга,
Раст кэлди бизэ довшан.
Жаманча горхдуг ондан.
Агачларын далында
Тез кизлэндик бир тәһәр,
Дағылды көбөлөкләр.
Сонра бахыб күлүшдүк:
—Балача бир довшандан
Горхуја дүшдүк жаман.

ТЭЗЭ ПАЛТАР

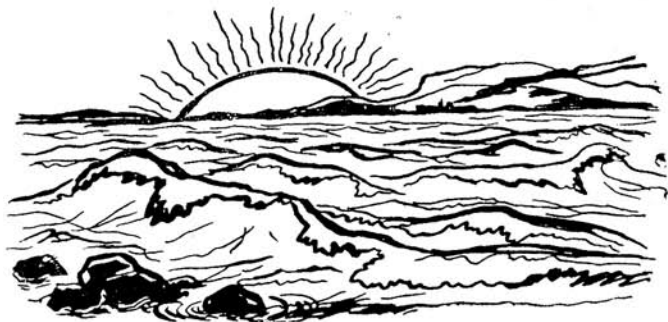
Боғазлы чөкмә алдым
Байрам үчүн Мәстана.
Дарадым бығларыны,
Туман да тикдим она.
Анчаг мән һеч билмирәм:
Нечә кејдирим буну?!
Нә едим гујруғуну?!



ДАНА ҺАГГЫНДА

Бир күн баш алыб
Кедирди дана,
Балача кирпи
Раст кэлди она.

Дана дилилә
Јалады ону,
Тиканлы кирпи
Далады ону.
Кирпи күләрәк
Сөјләди она:
—Һәр көрдүјүнү
Басма агзына!

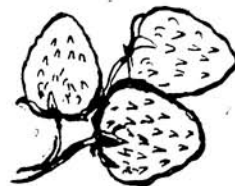


БАҲАР НӘҒМӘСИ

— Баһар,
Баһар,
 ај Баһар!
— Оксана, кәлдим, нә вар?
— Думаны гов, о гачсын,
Новруз күлләри ачсын.
Кәлсин апрелин сәси,
Дејәк «Баһар нәғмәси».
Баһар күлдү үрәкдән:
— Балача Оксана, ал,
Бағышладым сәнә мән
Күнәшли хош күнләри,
Мешәдәки күлләри.
«Баһарын нәғмәсини»
Вердим сәнә, Оксана;
Мәнә дә охусана.

ЧИЈӘЛӘК БАЧЫ

— Де көрүм, ај чижәләк,
 һарда чиммисән белә?
— Баһарда дүшдүм селә.
— Чаваб вер бизә, бачы,
 Мејвәндәки нәдир бәс?
— Ширәдир — дамчы-дамчы...
Бөјүдүм, чичәкләдим,
Сонра чижәләкләдим.
Күн дәјди, көлкәләндим,
Ширәни јердән әмдим.
Мәни гопарыб јесән —
Сәхавәтли торпаға
Үрәкдән «сағ ол» де сән!

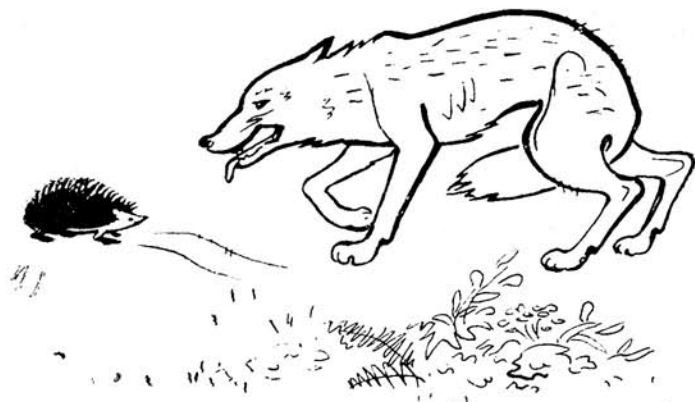


БУЛАГЛАР АХЫР

Булаглар һеј охујур,
Көпүкдән ағ тохујур,
Ахыб кедир јүз јерә,
Чәмәнләрә, дүзләрә.
— Ај ахычы булаглар,
Ај тохучу булаглар!
Бизә нәғмә охујун,
Чохлу дәсмал тохујун.

— Дәсмал тохумуруг биз,
Суламагдыр ишимиз!
Кәтан су ичсә әкәр,
Ушаглар палтар кејәр.

Булаглар һеј охујур,
Санки көпүк тохујур.
Галхыр дүздә јатанлар,
Чичәкләјир кәтанлар!



БАЛА КИРПИ

Ачыглыдыр бала кирпи,
Ағлајыр аз гала кирпи:
— Үстүм-башым тикан-тикан,
Алдадыблар мәни јаман.
Өзкәләрин түкүнә бах,
Әл вурурсан: јумшаг, јумшаг.

Боз чанавар кәлди далдан,
Јумаг ону салды һалдан.
Ағзы-бурну гана батды,
Мешәјә о, ач гајытды.

Тиканлыдыр бала кирпи!
Ојнајыр аз гала кирпи.



Н. Забила

ШӘКИЛ ЧӘКӘН КАРАНДАШ

Карандаш көтүрдү
 Ласочка, бахын,
Тез кәлиб отурду
 Стола жахын.
Ачды кағызыны:
 — Инди мән кәрәк
Бөжүк бир ев чәкәм,
 Лап бизимкитәк —
Олсун пәнчәрәси,
 Дамы, бачасы;
Евин габағында
 Күллү багчасы.
Бура көј отлугдур,
 Бура да јолу.

Бу да кичик гыздыр,
 Ајағы, голу...
Бу ағзы, бурнудур,
 Башыдыр бу да,
Башынын түкләри
 Охшајыр ота.
Күн чыхыб, јажылыб
 Ишыглы телләр,
Бир јанда битибдир
 Әтирли күлләр.
Гыз туман кејиниб,
 Чәкмәси дә вар,
Сәбәти дә олса
 Көбәләк јығар.
Мешә нә галындыр,
 Чохдур ағачлар!
Һамысы палыддыр,
 Бир дә ки, күкнар.
Һәр палыд алтында
 Битмиш көбәләк,
Бу ики, бу да үч,
 Дөрд, беш көбәләк!
Даһа јер галмады,
 Чәкәсэн һара?!
Бирдән түстү кими
 Гара, гапгара
Бир булуд күнәши
 Өртдү пәрдә тәк.
Илдырым шахыды,
 Ојнады шимшәк.

Булуддан кур жагыш
 Жагды һәр јерә —
Евә, ағачлара,
 көбәләкләрә.

Гызын үстү, башы
 Су олду тамам.

Сачлары, сәбәти
 Исланды јаман.

Жагыш жагыр,
Жагыр, жагыр!
Селләр ахыр,
Ахыр, ахыр!

Гараланыр тамам шәкил
— Нә еләдин, ај гыз, чәкил?!

Сән шәкили позугладын,
Жазыгладын, чызыгладын!

 Јасочка сөјләди:
 —Ај-јај-јај! Дүзү
 Шәкили корлады
 Карандаш өзү.



МАРИНА ДМИТРИЈЕВНА

Нә чох иш көрүр
Бизим Марина
Дмитријевна!
Бизим Марина
Олмаса әкәр,
Ким еви бу чүр
Бәзәјә биләр?
Дөшәмәни ким
Сүпүрмүш белә?
Ким әски илә
Шқафын, рәфин
Тозуну алмыш,
Стол үстүнә

Ким сүфрә салмыш?
Бүтүн ишләри
Көрмүш Марина
Дмитријевна!
Маринанын вар
Бешчә ушағы,
Сәһәр олан тәк
Жығышыб кәлир
Чохлу гонағы!
Һәр бир гонаға
Әл вер, јер көстәр,
Балачаларчүн
Јерә халча сәр.
Вер гонаглара
Конфетлә фәтир,
Стол үстүнә
Компот да кәтир!..
Аилә бөјүкдүр,
Онун үчүн, бил,
Хәрәк биширмәк
Асан иш дејил!
Тәзә көјәрти
Жыгды Марина,
Кәсди, доғрады,
Дуз төкдү она.
Газанча долду,
Борш һазыр олду,
Гутаб биширди
Өзү дә... гумдан!
Јемәк дә олмур,

Истидир јаман!
Бизим Марина
Дмитријевна
Мин чүр иш көрүр.
Көзәл ев һөрүр,
Көрсәјдин инан,
Галардын һејран!
Вардыр евиндә
Гапы, пәнчәрә
Баха биләрсән
Ордан һәр јерә.
Белә ев гуран
Тапылмаз, инан!
Күнәш батанда —
Бүтүн ушаглар
Кедиб јатанда —
Бизим Марина
Дмитријевна
Охусун кәрәк.
Јәгин бу китаб
Марағлы олар:
Чохлу сөзләри,
Шәкилләри вар.
Бир заман кәләр,
Һәмин сөзләри
Охујуб биләр
Бизим Марина.

Нә едәсән ки,
Күн батды тамам,

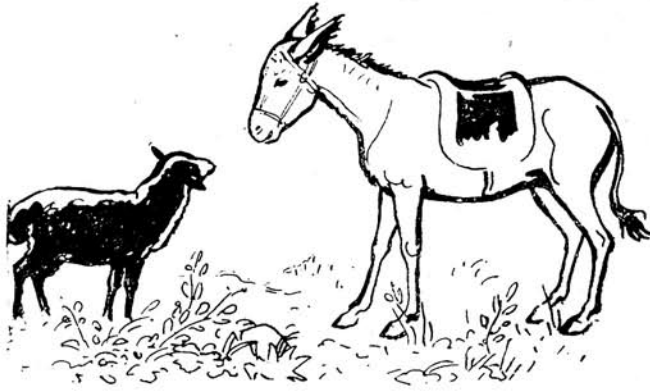
Тез дүшдү ахшам,
Мүркүлө јуху
Кирчәк отаға,
Бизим Марина
Кетди јатмаға.
Ишдән сонра ким
Јорулмаз, дејин?!

Беш јашындадыр
Бизим Марина
Дмитријевна...
Бах, палтарыны
Сојунур өзү,
Кирир јатаға
Јумулур көзү,
Јатыр кичик гыз —
Мариночкамыз.

ПИШИК

— Нә вар, а пишик,
Авара пишик?!
Тез гач јанымдан,
Кет күнчдә дајан!
Үзүмә бахыб,
Гујруг булама,
Кәлиб әлими
Бир дә јалама!
Једин сәрчәни,
Диндирмә мәни!





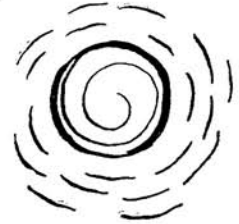
УЗУНГУЛАГ ВЭ ГОЈУН

Раст кэлди гојуна
Бир узунгулаг.
Бу она, о буна
Төкдү гаш-габаг.
— Узунгулаг!
— Гојун!
Гојун чаваб верди:
— Өзүнсән гојун!
Башланды ојун,
Гарышды ара!
Нә демишдиләр
Көрән онлара?

ПИНТИ ГЫЗ

— А пинти гыз,
Сөjlө сән,
Әлләрини белә сән
Һарда чиркләндирмисән?
Әлин, овчун
Гапгара,
Бир бах дирсәјиндәки
О чиркли золаглара.
— Узанмышдым
Күндә мән,
Тутмушдум әлләрим
Башымын үстүндә мән,
Күн јандырыб, гаралдыб.

— А пинти гыз,
Сөjlө сән,
Үз-көзүнү белә сән
Һарда чиркләндирмисән?
Бурнун олуб
Гапгара,
Һис сүртмүсәнми ора?
— Узанмышдым
Күндә мән;
Дик тутмушдум бурнуму,
Күн гаралдыбдыр ону.



— А пинти гыз,
Сөjlә сән,
Дабаныны белә сән
Һарда чиркләндирмисән?
— Узанмышдым
Күндә мән,
Өзүм дабанларымы
Галдырмышдым јухары,
Күн гаралдыб онлары.
— Дүзмү дејирсән буну?
Бура верин сабуну.
Жәлин чирки јујаг биз,
Бу гыз олсун тәртәмиз!

Лифи көрчәк
Бағырды гыз,
Көмәк дејиб
Чығырды гыз.

Пишиктәк атды чырмаг:
— Әлимә дәјмәјин сиз!
Һеч вахт ағармајачаг:
Күн едиб, билмирсиниз?!
Әлләри дә јујулду,
Ағаппаг, тәмиз олду.

Бурнуну да
Сүртдүләр,
Гызы чох
Инчитдиләр.
— Јазыг бурнум, вај бурнум,
Инчидир ахы сабун.
Бурнум ағармајачаг:

Ону да јандырыб күн!
Гызын бурну јујулду,
О да тәртәмиз олду.
— Вај, горхурам шоткадан,
Гыдығым тутур јаман.
Сүртмәјин дабанлары,
Ахы ағармајачаг,
Күн гаралдыб онлары.
Дабанлар да јујулду,
Бахын, тәртәмиз олду!
— Ағаппагсан инди сән,
Гаралмајыбсан күндән.
Сиррини өјрәнмишик:
Гаралтмышды сәни чирк.



КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

Ше'рләр, нәғмәләр	4
Кәл, баһар	5
Дин, дан	5
Гыш нәғмәси	6
Бип-бипиң нәғмәси	7
Бизим һәјәт	9
Тәнбәл	10
Мән кимәм? (ојун-нәғмә)	12
Сәрчәчик	14
Јашарын бығы	15
Илләр кечир, Јашар сәнәт сечир	18
Мән дә! Мән дә!	19
Кәл, барышаг	19
Тапмача	20
Үч алча	20
Сөзләр	22
Көк	22
Јазыг-јазыг	23
Булады	23
Тут	23
Әлдән дүшдү	24
Ләчәк	25
Дүјмәләди	25
Алма	25
Көз—көзлүк	26
Әл—әлчәк	26
Гулаг—гулаглыг	27
Ләтиф ағлајыр	28
Суал	28
Түлкүнүн күркү	29
Баһар, адлар, ушаглар (поема)	51
Көрпәләр (поема)	65
Пишик вә сәрчә (халг нағылы)	69
Бип-бип (поема)	80
Тәрчүмәләр	80
<i>К. Чуковски.</i> Горхунч таракан	92
<i>Н. Воронко.</i> Лајла	93
Өзүнү өјмә!	94
Довшандан горханлар	94
Тәзә палтар	95
Дана һаггында	96
Баһар нәғмәси	97
Чијәләк бачы	98
Бала кирпи	99
Булаглар ахыр	100
<i>Н. Забила.</i> Шәкил чәкән карандаш	103
Марина Дмитријевна	107
<i>С. Баруздин.</i> Пишик	108
Узунгулаг вә гојун	108
<i>А. вә П. Барто.</i> Пинти гыз.	109

20 гән.

1966

260

29547

АЗƏРНƏШР. 1966